

el sector immobiliari, ja fóra per a la construcció d'hotels i apartaments, ja començava a manifestar la tendència als excessos mediambientals i paisatgístics. Si a això afegim la puixança de l'exportació agrícola, es pot concloure que es tractava d'una estructura econòmica força diversificada i ben distribuïda per tot el país.

Aquesta primera embranzida modernitzadora, la “via valenciana” d'Ernest Lluch, va estar acompanyada de profunds canvis socials, especialment per l'aparició d'un nombrós proletariat industrial i unes classes mitjanes de nou encuny deslligades de les antigues d'origen gremial. L'any 1975 el sector serveis ja suposava el 50'5 del PIB valencià i el 39'8 de l'ocupació. La indústria el 32'5 del PIB i el 33'1 de l'ocupació.

La crisi del petroli de l'any 1973 va posar en evidència els peus de fang d'aquest “desenvolupisme” dels seixanta: cauen les exportacions, minva l'arribada de turistes, algunes persones emigrants es veuen obligades a tornar i cessen les inversions de capital forà.

La necessitat de superar la crisi va imposar la reconversió de l'aparell productiu, un control de la inflació i polítiques tendents a millorar l'eficàcia productiva: ajustament de plantilles, moderació salarial i tancament d'empreses. De dur a terme aquests objectius s'encarreguen els primers governs democràtics, tant l'espanyol com el de la recuperada Generalitat, a través de recursos propis que es nodriren de la implantació del IRPF o dels recursos provinents dels fons estructurals i de cohesió de la CEE, en la què acabava d'integrar-se Espanya.

Amb tot, la recuperació de l'economia va dependre en gran mesura del dinamisme de les modestes empreses “al servei” d'altres més grans instal·lades en el que s'ha anomenat “districtes industrials”, que coincideixen amb l'especialització comarcal en la fabricació de determinats béns de consum. La crisi, però, no va ajudar a solucionar problemes estructurals com ara la carència d'empreses de tipologia mitjana o gran, així com l'escassa aposta per la innovació i la productivitat o l'existència d'importants bosses d'economia submergida.

Els successius governs valencians de Joan Lerma es van encarregar de gestionar als anys huitanta i noranta l'economia valenciana. Al començament de la dècada dels huitanta, l'economia valenciana va estar instal·lada en una crisi econòmica greu, que reflectia forts problemes pel canvi tecnològic i l'aparició de nous països industrials. Els efectes de la crisi van ser una duríssima reconversió industrial, amb efectes sobre el mercat laboral, sobretot una destrucció massiva de llocs de treball i un increment de l'atur en sectors com l'agricultura, la indústria i la construcció. A partir de 1985, tot i això, les economies occidentals van iniciar una fase de recuperació de l'activitat

econòmica, afavorida per la caiguda del preu del petroli, les mesures d'impuls del consum familiar i a la inversió empresarial que van aplicar els governs socialistes, així
 75 com per la millora general de les expectatives generades per l'adhesió a l'actual Unió Europea. El creixement econòmic fou important, amb un notable increment de la producció i de la demanda i, com a resultat, una forta creació de llocs de treball, uns 215.000 al País Valencià, especialment dels serveis, i amb un percentatge elevat de noves incorporacions al mercat de treball, uns 175.000.

80 La gestió d'aquest creixement per part dels governs autonòmics del PSPV-PSOE va permetre una sensible modernització del País, concretada en la consolidació de les institucions pròpies, l'afirmació dels serveis del benestar i el desplegament de polítiques de cohesió social. Van ser anys de canvis profunds. I no sols econòmics. També socials: l'any 1989 el sector serveis ja suposava el 61'8 del PIB valencià i el
 85 52'5 de l'ocupació, mentre la indústria representava el 27'3 del PIB i el 28'5 de l'ocupació. La desocupació, tot i això, es mantenia en taxes molt elevades en tant que accedien al mercat laboral els fills del *baby boom* dels seixanta, així com les dones i els actius que continuava expulsant el camp.

90 El creixement del període va generar un desequilibri exterior i un augment de la taxa d'inflació, que va suposar una pèrdua de competitivitat i una desacceleració de la producció. La curta però intensa crisi de primers anys noranta es va concretar finalment en una caiguda de la inversió empresarial, la feblesa del consum domèstic, la davallada de la producció i la destrucció de llocs de treball: en sols dos anys, de
 95 1991 al 1993 el País Valencià va perdre 137.000 llocs de treball, sent el col·lectiu dels joves contractats de forma temporal els més afectats.

Les polítiques d'ajust aplicades per uns governs socialistes ja força desgastats, van permetre una notable recuperació, peceptible ja el 1996. La crisi i les errades pròpies, tot i això, van malbaratar el suport que fins aleshores tenia el PSPV-PSOE, que va ser
 100 desplaçat del govern autonòmic pel PP el 28 de maig de 1995. Des d'aquell moment, els governs de Zaplana i de Camps van imposar un canvi de model econòmic que durant els últims anys ha tingut un relatiu èxit quant el creixement, però sobre bases molt febles. L'etapa de dinamisme, amb fases de creixement del PIB entorn del 5%, però, girava entorn un model de curta volada de desenvolupament que descansava
 105 sobretot en la construcció i el turisme de masses (política de gran events), que li va servir al PP per a teixir una xarxa d'interessos amb sectors socials, financers i empresarials mitjançant pla privatització de serveis públics i tota mena de subvencions. L'Estat de Benestar va patir les conseqüències i, també, la cohesió

110 social, que s'ha ressentit en els últims anys. Aquests efectes, però, no han estat
obstacle per al lideratge del PP, que s'ha basat fins ara en la bona marxa de
l'economia.

115 La potenciació d'aquest model al principi d'aquest segle, tot i això, ha canviat molt la
societat i el País. I no precisament en la bona direcció. Ho testimonien molts
indicadors. Per exemple, s'ha instal·lat una polarització del mercat de treball: creixen
més les millors i les pitjors ocupacions sent 1.400.000 les persones treballadores que
120 tenen un contracte temporal. En el nostre creixement, per altra banda, continua
presentant aspectes insatisfactoris: avanç lent cap a activitats d'alt contingut
tecnològic, escassa inversió i innovació en R+D, així com en diversificació i qualitat
dels productes, augments de productivitat imperceptibles, etc.

En aquest context, l'avanç de la globalització planteja escenaris més complicats: nous
països competeixen en el mateix terreny, el dels salaris baixos (Xina) o el de salaris
baixos més mà d'obra especialitzada (est d'Europa) que a més, impulsa la
deslocalització.

125 Davant d'aquesta situació, la disjuntiva és: Califòrnia o Florida. Invertir en R+D,
modernitzar el teixit productiu, els seus mecanismes de màrqueting i la
comercialització dels seus productes o potenciar el desenvolupament turístic lligat al
negoci immobiliari. La solució al dilema és ben coneguda. De fet el capital de qualsevol
procedència, ja siga d'origen turístic i immobiliari, ja siga el d'origen industrial de
130 creació de béns de consum, es veu arrossegat cap al model triat. Un model que fa que
la riquesa generada beneficie sobretot a les grans empreses lligades a aquest entorn
econòmic, mentre que el teixit de les petites empreses generadores de l'ocupació
industrial va gradualment decreixent. L'any 2005 el sector serveis suposava ja el 66'1
del PIB valencià i el 62'5 de l'ocupació. La indústria el 19'9 del PIB i el 20'5 de
135 l'ocupació. El model de Florida a la valenciana té els seus costos i planteja dubtes
sobre la seua viabilitat i funcionalitat, perquè no fomenta capital productiu i és de
dubtosa capacitat de retorn.

Al llarg dels últims anys, aquesta redefinició de les bases del creixement ha trobat un
reforç immillorable en l'última onada d'immigració: treballadors/res de baix cost i alta
140 flexibilitat. La seua aportació al creixement econòmic és des de fa quasi un decenni, de
l'1'6% d'un total aproximat del 2'5%. És a dir, més del 50%. Suposen, a més una nova
font de demanda d'immobles impulsant el *boom* a l'alça, així com béns de consum
barats, que com a tals han de ser d'origen extern, és a dir, importats.

145 En definitiva, aquest model arrasa el territori i aguditza les mancances que una economia capitalista avançada ha de solucionar davant els reptes de la globalització.

1.1.2. Els canvis socials.

150 En 1970 els valencians érem 3.000.000, en 2005, 4.700.000 i en 2007 4.874.811. Som, per tant, més de 2.800.000 els valencians i les valencianes que cal considerar nous, que no van viure el franquisme i, a més, tindre present que 1.000.000 dels que vivien en 1.970 han mort.

155 Aquest creixement de la població, tot i això, ha estat acompanyat d'un intens procés de modernització dels comportaments demogràfics. Per començar, amb un descens de la taxa de natalitat, que ha caigut en aquest període del 19'3 per mil al 10'9 per mil, a conseqüència, fonamentalment, de la crisi del 73, de la incorporació de les dones al mercat laboral en els huitanta, així com de l'extensió de l'educació i el conseqüent canvi de pautes culturals. L'increment de la despesa sanitària i dels nivells de vida, per altra banda, han tingut com a efecte l'augment de la longevitat i, en conseqüència
160 també, un envelliment de la població. En 1970 els majors de 65 anys eren 1/10 part de la població: ara són 1/5 part. Els menors de 16 anys eren 1/4 part: ara són 1/6 part.

165 Hi ha més vells que joves i, malgrat tot, creixem per causa de la immigració, que representa el 85% dels nous valencians i valencianes dels últims anys. De fet, gràcies a ells i a la seua natalitat està creixent el País, especialment a les comarques d'Alacant, que són les primeres de l'Estat i del País en residents estrangers. Ho prova que la meitat de l'augment demogràfic valencià és alacantí.

170 Però no sols en som més i més vells, sinó també més urbans: el 1970, només 25 ciutats valencianes superaven els 20.000 habitants; actualment, en són 61 i acullen al 69% de la població ocupant, l'1/6 part del territori.

175 L'abandonament de les zones rurals de l'interior cap a les comarques costaneres i les gran ciutats, per altra banda, ha reordenat l'ocupació tradicional del territori valencià fins el punt que ara mateix una desena part de la població ocupa la meitat del territori, mentre que dos terços de la població viuen en una sisena part d'aquest. Els municipis de la costa, que representen un seté del territori, acullen més de la meitat de la població. És més, el procés d'urbanització de la societat valenciana no depén només de l'arribada dels immigrants, sinó que el procés de desertització rural continua. I no sols en relació als petits pobles de l'interior, sinó que afecta també ciutats com Alcoi, Xixona i Utiel en direcció als municipis de la costa. Només 61 municipis, tots ells amb

180 més de 20.000 habitants, absorbeixen el 92% del creixement. Des dels anys seixanta,
l'augment més espectacular s'ha produït a les ciutats turístiques de la costa alacantina,
on es multiplica la població per 6, per 7, i per 8. També s'ha de tenir en compte com a
dada sobreixent la creació de la regió urbana de la ciutat de València, que arriba a
185 Túria i la Foia de Bunyol. Un cas semblant és el de l'eix Alacant-Elx.

Com ha crescut la nostra societat? Com s'ha afirmat, el 85% per la via de la
immigració, que representa una huitena part de la població actual i una setena part de
la població activa. El nombre d'estrangers empadronats supera els 600.000. D'ells, el
190 60% són extracomunitaris. La immigració dels seixanta va ser de procedència
andalusa, manxega i aragonesa. La dels huitanta i noranta de persones jubilades
europees. I la d'ara, la protagonitza població africana, llatinoamericana, asiàtica i
europea d'entre 25 i 40 anys: en conseqüència, hi ha un repunt de la natalitat i una
disminució relativa, que no absoluta, del tant per cent de gent major.

195 Els pols geogràfics d'atracció de la immigració són la costa i les localitats amb
agricultura comercial. I d'això se'n deriva que la taxa d'immigració de les comarques
del sud triplica la de les comarques de València, i la de les comarques de Castelló
supera les de València. Alacant és la província de l'Estat amb nombre d'estrangers
més elevat.

200

La immigració de finals de segle és el major fenomen econòmic dels nostres dies, ja
que suposa una aportació de mà d'obra barata i flexible determinant de l'actual model
de desenvolupament econòmic valencià (construcció, agricultura comercial, hostaleria i
servei domèstic). També té conseqüències en l'àmbit sociocultural en clau d'integració
205 i cohesió social.

Hi ha al voltant de 600 milions de persones que passen amb menys de 2 dòlars al dia
a l'Àfrica; vora 200 milions a l'Amèrica Llatina. Aquests són els dos focus més grans
d'immigració de l'Estat, que a partir de l'any 2000 se situà al capdavant de la creació
de llocs de treball d'Europa, mentre mancava una legislació sobre immigració clara
210 (tres reformes diferents entre el 2000-03)

Junt els canvis demogràfics, a més, cal incloure els socioeconòmics, que han anat
modelant uns perfils sociològic dels valencians força rics i plurals.

La població activa ha passat d'1.220.000 el 1970 a 2.230.000 persones el 2005. La
215 inactiva ho ha fet de 1.180.000 a 1.570.000. La població activa ha augmentat a major

220 ritme que la inactiva a causa de la incorporació de la dona al món laboral (la taxa d'activitat femenina s'ha duplicat passant del 22'4% al 43'7%), l'extensió dels nivells educatius i la presència d'immigrants. Les dones s'han integrat majoritàriament en el sector serveis –i especialment en la funció pública- així com en alguns subsectors industrials com el calcer.

Que els majors de 65 anys suposen una cinquena part de la població i una quarta part dels votants els converteix en una força electoral alhora que posa sobre la taula el problema del finançament de l'Estat del Benestar.

225 S'ha quintuplicat el nombre d'estudiants universitaris, la qual cosa aporta un capital humà d'innegable importància, però infrautilitzat a causa del model de creixement triat. No obstant, l'augment de la qualificació professional deixa important buits en els treballs de menor qualificació que són ocupats pels immigrants. És també significatiu que el 2004 ja hi havia més llicenciades que llicenciats.

230 La classe obrera i els/les jornalers/res han descendit en nombre total, a més que molts llocs de treball –sobretot al camp- els ocupa la població immigrant. És d'observar, així mateix, que s'ha estancat el creixement d'obriers/eres especialitzats/ades, que no ha estat compensat amb la creació de llocs de treball per a peons sense qualificar a causa de l'avanç tecnològic que demanda menys mà d'obra, així com a les reconversions que han afeblit el sector industrial; però també a l'extensió de la temporalitat i la precarització, així com a l'externalització de processos que obliga a la reconversió d'assalariats en autònoms. És a dir, una fragmentació del proletariat, amb la consegüent pèrdua de la seua històrica consciència de classe.

240 El sector que ha sigut el gran impulsor de la creació de llocs de treball és el del serveis i encara que l'augment de les persones assalariades podria suposar la seua inclusió en el concepte ampli de “classe treballadora”, les diferències tant d'origen familiar com d'actituds culturals els separen del concepte tradicional de proletariat industrial.

245 Hi ha hagut, a més, una diversificació de les classes mitjanes en mantindre's presents els tradicionals antics sectors gremials, conseqüència de la tardana i accelerada industrialització, alhora que hi ha hagut una eclosió de noves classes mitjanes (gerents, directius/ives, executius/ives, comercials o tècnics/iques qualificats/ades) vinculades tant al desenvolupament capitalista com a l'acció econòmica de l'Estat i la Generalitat. Aquest últim tipus de classe mitjana ha crescut un 414%. Aquest sector representa ara mateix un terç dels ocupats i ocupades. És a dir, hi ha hagut una

eclosió del treball qualificat, que creix per damunt del no qualificat, encara que les seues condicions puguen ser més precàries que als setanta i huitanta.

255 La democratització i la modernització de les institucions ha suposat, així mateix, un gran generador d'oferta d'ocupació (funcionaris i assimilats), en el que la presència de la dona és majoritària en tots els nivells.

260 L'ocupació no qualificada ha crescut al voltant del 240% (peons i personal de servei no qualificat). La desagrarització, la pèrdua de teixit industrial i l'augment del sector serveis han forçat a una recomposició de l'estructura ocupacional, en què la classe obrera clàssica està sent substituïda per una de menys qualificada i de més precària. En relació a l'atur, el País ha passat en aquests anys d'índexs irrellevants als primers setanta a convertir-se en un greu problema arran la crisi del '73. La seua amplitud i actual persistència no ha trontollat la cohesió social gràcies a la consolidació dels sistemes de protecció als aturats, l'economia submergida i les xarxes familiars. A més
265 a més, la creació d'ocupació des dels noranta ha minimitzat aquest problema.

Una atenció especial mereix, també, el nostre quart món. Un món format per allò que tradicionalment coneixem per "pobres" i els sense sostre (amb una no escassa presència de joves) però en el qual també hauríem d'incloure treballadors/res sense
270 qualificar amb contractació precària, jubilats/ades amb pensions miserables, mestresses de casa que mai no han treballat fora de la llar, dones divorciades amb càrregues familiars i sense pensions, i persones immigrades amb i sense papers. Els més exposats són les persones jubilades i les mestresses de casa ja grans per l'absoluta impossibilitat d'incorporar-se al món laboral. Són al voltant de 550.000
275 persones que tenen com a trets característics la soledat, l'analfabetisme i la marginació. En la nostra societat de consum panxacontenta, al voltat de 17% de la població és "pobra".

El fenomen més cridaner és el fet que des de l'any 1995 el 9% de la població
280 valenciana era immigrant, i en algunes ciutats suposaven fins al 20% de la població, donant-se el cas que en algunes d'elles es parlen fins a seixanta llengües distintes. És a dir, la societat valenciana és ara mateix més rica, tant en l'increment de capital social com de rendes, però en la que s'ha produït una forta recomposició social caracteritzat per una centralitat de les classes mitjanes, així com pel protagonisme de
285 les dones, els/les joves, els/les jubilats/ades i els/les immigrants/ades.

290 No obstant això, s'ha produït una forta polarització social: els/les joves s'enfronten a la
carestia de l'habitatge i a la precarietat de treballs mal remunerats; els/les ancians/nes
perceben pensions mínimes i l'assistència social és deficient; les dones es veuen
majoritàriament discriminades per la lentitud dels canvis culturals; les modestes
empreses estan inermes davant la competència global; els/les llauradors/res
s'enfronten a l'espiral divergent entre els costos de producció i el preu dels seus
productes també en competència global; les classes mitjanes suporten una alta
càrrega de la pressió fiscal ... Problemes que s'aguanten perquè, malgrat tot, el *boom*
econòmic ha repartit riquesa per a tothom, encara que el creixement de la nostra renda
per càpita és inferior a la mitjana espanyola. La qüestió ara mateix, quan estem en un
cicle de crisi, és què passarà?

1.1.3. Un univers polític també diferent.

300 La consolidació en aquests últims 15 anys d'aquestes transformacions econòmiques i
socials ha suposat, així mateix, canvis notables en l'univers de la política, tant en
relació als actors protagonistes, com als discursos, les orientacions i identitats
polítiques o les pràctiques de govern demandades pels ciutadans. Sense pretensions
d'exhaustivitat, els principals canvis es relacionen amb una creixent pèrdua d'interés
de la ciutadania per la política partidista, la consolidació de moviments socials, que
han pluralitzat l'expressió i la canalització de l'opinió pública qüestionant les bases més
productives dels partits, la pèrdua progressiva de llast ideològic en els partits;
l'assumpció de nous valors i l'exigència de nous drets individuals i col·lectius; o, en fi,
la creixent pèrdua de perfils identitaris i culturals propis en benefici els hegemònics
estats.

310 No cal perdre de vista, d'altra banda, el creixent paper que ara mateix exerceixen els
mitjans de comunicació, que s'han convertit en autèntics actors polítics amb capacitat
per a determinar la canalització decisiva entre els partits i els ciutadans. La seua
actuació, especialment dels audiovisuals, no sols ha introduït canvis decisius en els
discursos polítics, sinó que també ha trencat els mecanismes tradicionals de
socialització política que efectuaven els partits. Una de les conseqüències d'aquesta
cultura de la imatge ha sigut, a més, la incentivació de la importància dels lideratges –
individuals i col·lectius– carismàtics en termes polítics i electorals.

320 La política valenciana no ha sigut aliena a aquests canvis. I hi ha hagut actors polítics
que han sabut respondre als reptes que suposa esta contradictòria i complexa realitat

política amb més encert que altres. En el nostre cas, tot i la nostra consolidació, hem de reonéixer que no hem avançat com esperàvem. I sobre això cal reflexionar.

325 En efecte, al valencianisme progressista li ha costat adaptar-se a aquestes noves realitats oferides per la societat valenciana. Entre nosaltres predominava la creença que el País canviava en sintonia amb nosaltres i que només amb els nostres utòpics disegs bastava per a convèncer el nostre possible electorat. Un diagnòstic equivocat a partir d'una realitat molt més complexa que la imaginada, no obstant això, ha comportat inevitablement inèrcies i defectes que ara hem d'assumir. I, el que és
330 encara més fructífer, hem de corregir si volem comptar amb la confiança d'eixe col·lectiu social que, segons els estudis demoscòpics, manté la seua fidelitat al País i porta anys esperant el lideratge polític i social del BLOC, malgrat la tendència envers el bipartidisme a què ens aboca el sistema i, també, l'electorat, si no rectificuem.

335 Des del 1982 fins a l'actualitat, el País Valencià ha conegut –en part pel sistema de partits nascut durant la Transició, en part per la legislació electoral– una alternança quasi perfecta de dos grans partits estatals. Primer van ser el PSPV-PSOE i la UCD els que van rivalitzar entre si per l'obtenció de majories absolutes, que entre 1982 a 1995 es van saldar amb hegemonies completes en tots els nivells institucionals del
340 País, únicament limitada el 1991 per la pèrdua de l'Ajuntament de València. Mentre que arran de la victòria electoral del PP de Zaplana el 1995 fins a l'actualitat hi ha hagut una continuïtat conservadora, consolidada en grans ajuntaments i diputacions. Malgrat l'existència en el passat de tercers partits (UPV/BLOC, UV, EUPV) amb presència institucional, no és menys cert que de forma creixent s'ha anat obrint pas
345 una tendència al bipartidisme, en certs moments asfixiant, amb repartiments de vots i escons cada vegada més concentrats en els dos grans partits estatals.

En les Eleccions Generals la suma de vots entre el PP i el PSOE així ho manifesta des del 1989: 68,8 % el 1989, 79,3 % el 1993, 82,7 % el 1996, 87,1 % el 2000, 90,6 % el 2004 i 93,3 % el 2007. Mentre la suma dels restants partits (BLOC, UV, EUPV)
350 presenta resultats cada vegada més reduïts: 17,3 % el 1989, 16,9 % el 1993, 15,8 % el 1996, 10,7 % el 2000, 6,3 % el 2004 i 3,8 % el 2008. Tendència que també es manifesta en les Eleccions a Corts Valencianes, encara que de forma menys evident a pesar dels esforços dels dos grans partits per convertir en extraparlamentàries a les altres forces polítiques: 71,4 % el 1991, 77,6 % el 1995, 83,0 % el 1999, 84,4 % el
355 2003 i 88,3 % el 2007 la suma de PSPV-PSOE i PP i els restants respectivament el 21,8 %, el 21,5 %, el 15,5 %, el 14,3 % i les últimes, les del 2007 el 9,1 %.

Desafiar la tendència al bipartidisme i a la bipolarització és, sens dubte, un dels grans
desafiaments que té el BLOC en els pròxims anys. Perquè ni és bo per al
360 valencianisme, ni ho és per al País, que pot perdre pluralitat amb la desaparició d'eixe
tercer partit que representa el BLOC i eixe tercer espai que suposen més de cent mil
valencianes i valencians orfes de representació per mor d'una injusta llei electoral,
però també de la insistència que els partits majoritaris posen cada dia per desterrar-
nos de les institucions.

365 El nostre creixement polític i social passa, però, per fer una bona lectura del País i per
aprendre dels errors propis i també d'altres del passat.

En els anys huitanta el PSPV-PSOE va saber articular un projecte de canvi, identificat
amb la modernització, la distribució de la riquesa i el desplegament autonòmic, una
370 espècie de bloc social valencià de progrés, que va atraure el suport d'amplis sectors
de la societat valenciana (assalariats, professionals, treballadors agrícoles i de la
indústria, jubilats i joves) i li va brindar una còmoda majoria. Equivocacions pròpies i
una pèssima traducció política de les respostes que aquestes mateixes
transformacions provocaven, no obstant això, van acabar distanciant el PSPV-PSOE
375 de les aspiracions dels nous sectors emergents, les demandes dels quals exigien
respostes noves i diferents. La desaparició de sectors agraris tradicionals, el creixent
pes dels col·lectius vinculats als serveis, la pèrdua de pes de la classe obrera industrial
clàssica, el desenvolupament de les classes mitjanes urbanes, van modelar una
composició sociològica, i en conseqüència també electoral, molt distinta i heterogènia,
380 en la què apuntaven ja altres realitats, com l'emigració i l'expansió dels treballadors
autònoms.

Hui som socialment molt diferents, tant pel que fa a la composició sociològica i laboral,
com en l'articulació d'interessos o en valors. La incorporació de la dona al món laboral i
als espais públics, el nou concepte de família, el desenvolupament de pautes de
385 consum cada vegada més exigents, ha anat descrivint unes realitats diferents que el
PP va saber interpretar i canalitzar de forma més convincent en els anys posteriors,
coincidint, així mateix, amb l'onada liberal i l'individualisme de finals de segle.

Doncs bé, durant els anys noranta i primers anys del present segle vam xifrar les
390 nostres esperances en una estratègia que passava per eixamplar la nostra base social
i electoral atraient suports de sectors desencantats de l'esquerra clàssica espanyola i,
complementàriament, dels sectors més conscients del regionalisme que representava

UV. El desgast que el PSPV-PSOE al capdavant de la Generalitat en l'última etapa, molt gris, de Joan Lerma, així com dels últims governs de Felipe González, avalaven aquest previsible transvasament de sectors progressistes cap a la UPV primer i cap al BLOC després. Elecció després d'elecció, amb tot, van mostrar de forma fefaent que malgrat aquesta crisi dels socialistes valencians, les seues erràtiques decisions i els seus intents de recomposició interna –la més seriosa la de l'any 2000– el llindar dels seus suports es mantenia, apreciand-se fins i tot que les bases dels moviments socials i culturals proclius al missatge valencianista –Acció Cultural, Escola Valenciana, Valencians pel Canvi, etc– optaven en última instància per mantindre el seu suport electoral al PSPV. I quant a Unió Valenciana, malgrat la seua irremeiable crisi agònica i els sincers senyals que des del BLOC es van fer amb les tesis de la “tercera via” i del valencianisme unitari, vistos amb il·lusió per alguns sectors del valencianisme tricolor, el transvasament de suports ha sigut mínim. També és cert que el BLOC a penes ha insistit en aquesta estratègia des del 2005, quan el Consell Nacional del BLOC va optar per no avalar un acostament en aquesta direcció.

Malgrat les òptimes condicions conjunturals, una certa inèrcia política va dificultar una potencial reactivació de les bases de suport del BLOC. L'escenificació d'aquestes il·lusions es va produir en les eleccions autonòmiques de 2003, saldades amb uns esperançadors resultats municipals i autonòmics, però la insuficiència dels quals va acabar provocant, sobretot en el cas de les Corts, una enorme desil·lusió i la catarsi del Congrés posterior.

Al llarg d'aquests anys no vam saber apreciar en quina mesura havia canviat el nostre País i els seus votants, així com tampoc les formes de fer política. I ens vam deixar portar, junt amb les altres forces de progrés valencianes, per inèrcies (orgàniques, ideològiques, comunicatives, electorals) i errors d'apreciació que, amb el pas del temps, s'han demostrat equívokes, contribuint al nostre estancament social i polític.

Una d'elles ha sigut, sens dubte, l'erràtica i periòdica indefinició sobre allò que som i que volem els valencianistes. Els propis militants del BLOC ho han posat de manifest en les reunions de dinamització organitzades per la direcció fa uns mesos. Hem de ser conscients de la imperiosa necessitat que tenim de ser identificats de forma clara i senzilla pels nostres possibles simpatitzants i votants. I precisament en aquests últims 15 anys, que les circumstàncies polítiques ens brindaven un escenari procliu a la nostra reactivació, aquest debat ha quedat sempre enfosquit i ajornat pels debats sobre les aliances estratègiques. I els votants així ho han anat percebent elecció rere elecció.

Un altre equívoc ha sigut, sens dubte, observar a l'electorat en termes generacionalment estàtics. No tindre en compte els nous electors potencialment votants d'una força valenciana i progressista, o encabotar-se a dirigir-nos a la generació de la Transició, quan en aquests últims anys han mort quasi un milió d'antics votants valencians. La insistent busca del votant d'esquerres abstencionista per la falta de motivació, que hem compartit amb el PSPV-PSOE i Esquerra Unida en aquesta etapa d'oposició a les polítiques del PP, ha sigut, així mateix, un error fàcilment apreciable en els elevats percentatges de participació de les dos últimes eleccions (71% i 79%). Com el PSPV-PSOE ha reconegut en el seu últim congrés, el jaciment de vots es troba en els nous votants urbans situats en el centre polític i, per al BLOC, en aquells sectors sociològicament interclassistes, que des d'una difusa identitat valenciana comparteixen les discriminacions que pateix el País. Hem de reconèixer que el PP ha sabut atraure aquests suports amb més discurs i claredat que les forces progressistes i, especialment, el BLOC. Que el PP siga percebut per una majoria dels nostres ciutadans com el partit que millor defensa els interessos valencians ho confirma.

445

Les causes del retraïment dels que ens voten en les municipals i no ho fan en les autonòmiques i, en menor grau, en les estatals, que solen abordar-se periòdicament en els nostres documents i ponències congressuals, segueixen sense tallar-se i, en conseqüència, la seua superació continua sent un repte per a la nostra organització.

450

La reformulació dels modes de fer “política de País” des del full de ruta que planteja la pràctica de la “política de proximitat”, en aquest moment compartida per tota la militància del partit, i l'extensió de les bones pràctiques que duen a terme en molts municipis nostres alcaldes i regidors, millorarien sens dubte aquesta desitjada fidelització del vot municipal en els comicis autonòmics o estatals. Ara bé, per a això hauria d'imposar-se la pràctica a la retòrica.

455

El principal repte que tenim plantejat –i que compartim amb el PSPV-PSOE i IU- no obstant això, resideix en l'escassa mobilització social que hem aconseguit en els últims anys amb els discursos crítics de denúncia de les polítiques del PP des de la Generalitat (neoconservadurisme, privatització de serveis públics, grans esdeveniments, aigua, abusos urbanístics, etc.). En aquesta direcció, hem de ser conscients de l'aparell mediàtic i persuasiu del PP i d'altres factors coadjuvants afavoridors de l'èxit de tals polítiques (simplificació i repetició abusiva dels missatges, populisme, falsa modernitat, aquestes pràctiques no podem competir amb les seues armes i, per tant, hauríem d'apel·lar a arguments més positius capaços de renovar les

460

465 confiances dels sectors que son més propers a nosaltres amb propostes “més atrevides” de canvi, modernitat i progrés. Entre altres raons, perquè ni el BLOC pot canviar-ho tot, ni tampoc podem presentar-nos com el partit que té solucions simples i radicals per a tot: *“A força d'anar al fons de les coses, un acaba quedant-se allí”*, deia amb molta fortuna Jean Cocteau.

470

Ara mateix, el fet –reconegut fins i tot pel PSPV-PSOE–que el PP siga el partit que més i millor identifica a la majoria dels valencians no és fruit d'una casualitat. Ho és perquè fa 15 anys va saber llegir la realitat del País millor que els altres. En primer lloc millor que el PSPV-PSOE, encara ancorat en el discurs de la primera etapa autonòmica, com el partit que va fer possible l'autonomia valenciana, atorgant-li contingut institucional i legislatiu, i la primera etapa de modernització econòmica i social. Una etapa, per cert, que en la mesura que va modificar substancialment el País (Estat de Benestar, infraestructures, diversificació social, etc.) va introduir transformacions socials –i amb això contradiccions– que el PP va saber instrumentalitzar per a dotar-se d'un aparell polític i de mobilització, i d'una base electoral (pràcticament tota la dreta sociològica i el regionalisme valencianista) que li va garantir la seua victòria en les eleccions de 1995.

475

480

La creença que el canvi de model que des de llavors ha imposat el PP (suport a l'economia improductiva, gestió privada del benestar, creixement urbanístic insostenible, desvertebració del País, desinterés per l'educació i la innovació) produiria desgast electoral i mobilització social per part dels sectors afectats, no obstant això, no s'ha produït. I, com qui “espera a Godot”, no sols no hem sabut comprendre el que ocorria, sinó tampoc respondre positivament al que ocorria. De fet han sigut ells els que han sabut portar el *tempo* i l'agenda política en tot moment (els últims exemples: la modificació de l'Estatut, l'aigua, el finançament) I el que és més rellevant: han sabut consolidar aquest canvi regressiu de model des del govern sense a penes desgast, malgrat el recanvi generacional –de Zaplana a Camps- i de la negra imatge que creiem haurien de destil·lar (nepotisme, autoritarisme, falta de transparència, obstruccions a les labors d'oposició, anèmia democràtica de les institucions, casos de corrupció)

485

490

495

1.2. Vells i nous reptes.

"Un realista és un home que coneix el món tant com els seus propis somnis"

(Úrsula K. Le Guin)

500

L'economia valenciana té ara mateix desafiaments urgents. Estructuralment, el canvi de model econòmic patrocinat pel PP ha suposat un deteriorament de la nostra agricultura tradicional i dels sectors agroalimentaris, necessitats d'un salt qualitatiu; una creixent crisi dels sectors industrials tradicionals, en l'actualitat poc competitiu; 505 enfront de les noves economies emergents; una escassa modernització tecnològica i de l'entramat logístic i comercial, resultat d'una política d'inversions que no ha emfatitzat en la cultura i els valors de l'economia postindustrial dels nostres entorns (investigació, innovació, noves tecnologies, productivitat); unes infraestructures insuficients que aposten per la connexió amb el mercat europeu i el corredor mediterrani; unes fonts 510 d'energia que no estan garantides per a les pròximes dècades; un urbanisme especulatiu, els perfils del qual hauria de reordenar i racionalitzar per a fer-los més racionals i sostenibles; uns serveis (educatius, sanitaris, assistencials...) deteriorats i sotmesos de manera creixent a una privatització que no ha redundat en la millora de la seua qualitat i eficiència; o, en fi, un capital humà desatès en la seua millora 515 tecnològica i formativa, llastada per un sistema educatiu públic que mai ha sigut la prioritat per a les polítiques inversores del PP.

Si a això afegim el panorama ombriu que ofereix la crisi conjuntural, que en el nostre cas no sols ha adoptat tints de canvi de cicle financer o productiu, sinó també de model, precisament quan la internacionalització de l'economia i la globalització imposa 520 respostes més complexes i profundes, s'entén la gravetat dels reptes que se'ns presenten en els pròxims anys.

La tipologia de desenvolupament i de creixement patrocina pel PP des del govern de la Generalitat en els últims anys, d'altra banda, ha consolidat un País amb una 525 desvertebració (econòmica, espacial, social, cultural...) preocupant, que ha incrementat les desigualtats socials i les bosses de pobresa, que no han sigut corregides pels poders públics en no ser prioritàries les polítiques afavoridores de la cohesió social i el manteniment i millora dels sistemes de cobertura (sanitaris, educatius, assistencials...)

530 La percepció, amplament divulgada per l'aparell mediàtic del PP, que vivim en el millor i més modern dels móns possibles és obvi que no es correspon amb la realitat. Però també és evident que fins ara no hem sabut transmetre als nostres conciutadans que amb aquest model no sols no viuen millor sinó que tampoc tenen garantit un futur més venturós. Explicar això o que els índexs relatius de progrés i benestar en relació amb 535 altres comunitats de l'Estat o d'Europa abunden en aquesta direcció desfavorable per

al nostre País (renda per *capita*, salaris i pensions, qualitat i cobertura dels serveis, cohesió social) constitueix, així mateix, un repte.

540 Una societat com la valenciana, molt diferent de la que vam conèixer fa a penes uns anys, té davant d'ella també desafiaments socials i polítics, la resolució dels quals no podem deixar en mans de les agendes que marquen el PP o el PSPV-PSOE.

El País necessita un valencianisme polític diferent. I el BLOC és el que ha de liderar aquesta regeneració que, creiem, ha de fer-se en un sentit més inclusiu i positiu d'entendre el valencianisme. I, sobretot, després d'una profunda reflexió sobre allò que
545 hem sigut i allò que volem ser.

La consolidació d'un projecte polític nacionalista al País –des del PSPV, passant pel PNPV, la UPV i el BLOC- ha ensopegat des del principi amb entrebancs de tot tipus. El llindar electoral del 5 % a tot el País per accedir al parlament valencià ha estat una barrera sempre incòmoda per a qualsevol tercera força, atesa la creixent tendència al
550 bipartidisme que elecció rere elecció mostra l'electoral valencià. La transversalitat del primer ideari valencianista, ben aprofitat per l'esquerra tradicional espanyola als anys huitanta (PSPV-PSOE i EUPV) i saldada amb l'eixida de col·lectius nacionalistes cap a aquestes forces; l'anomenada Batalla de València i la conflictiva qüestió dels referents identitaris i simbòlics; la minsa consciència nacional dels valencians, agreujada encara
555 més als últims anys per les polítiques de desvertebració del País i els canvis sociològics; l'escassa repercussió electoral que, certament, ha tingut la socialització dels centenars de milers de joves valencians escolaritzats en valencià, en els quals xifràvem l'esperança d'un reforçament de la consciència de País; o, en fi, errors propis en la formulació conjuntural de pactes i de canvis de discurs ideològic, en bona
560 mesura provocada per la voluntat de supervivència institucional davant els reiterats intents del PSOE i del PP de sotmetre al valencianisme polític a una mena d'arrest domiciliari municipal, constitueixen, sens dubte, altres factors explicatius d'aquesta manca de consolidació del discurs nacionalista al nostre País.

No és menys cert, però, que des de la fundació del BLOC al Congrés de l'Eliana, el
565 valencianisme polític compta amb un partit –plural, divers i més ric– amb més futur que mai i, malgrat tots els entrebancs, amb una sòlida representació municipal en la major part de les comarques valencianes. Com també, que hem aconseguit refer-nos de totes les caigudes, amb un augment del nombre de militants i amb unes mínimes defeccions, amb recanvis de referents personals i de lideratge ben gestionats, mentre
570 al nostre entorn hem vist tot el contrari, cas del PSPV-PSOE i, encara mes, el d'EUPV.

L'any 2007, conscients que el projecte del BLOC era ja madur, però també que el BLOC no es podia permetre quedar de nou fora del parlament, vam apostar per un pacte amb EUPV i altres forces minoritàries de l'esquerra per tal d'intentar, d'una
 575 banda, acabar amb la majoria absoluta del PP i configurar un govern alternatiu i, de l'altra, evitar unes Corts bipartidistes i obtindre representació parlamentària per al nacionalisme polític valencià. Tot i comptar amb l'oposició frontal de la direcció d'EUPV, la pressió social va obligar aquesta organització a acceptar la coalició electoral, encara que imposant un pacte que menystenia enormement el pes específic
 580 del BLOC. Fet i fet, el resultat electoral de Compromís pel País Valencià no va satisfer les expectatives plantejades i, si bé no va poder evitar una nova i abassegadora victòria del PP, sí que barrà el pas a unes Corts Valencianes on només hi haguera hagut espai per a PP i PSOE i, després de 20 anys, tornaven a entrar al parlament valencià dos diputats nacionalistes, Enric Morera i Josep Maria Pañella, però –a
 585 diferència de fa 20 anys- tenint darrere un partit molt més estructurat i fort, amb una representació important als municipis valencians, ara ja sí clarament com la tercera força política del país.

Tot i això, la realitat política cada cop més polaritzada entre les dues grans forces espanyoles avisa que el futur no serà gens fàcil i caldrà filar ben prim en la recerca de
 590 l'espai polític a ocupar pel BLOC. Prèviament caldrà anar corregint un dels problemes principals que ha tingut el BLOC, el fet d'aparèixer com una mena de confederació de *blocs* locals, amb diversos missatges ben sovint contradictoris. La presència a les Corts Valencianes pot ser decisiva, ja que per fi pot marcar una línia política clara i unívoca.

D'altra banda, per entendre el present i albirar el futur amb certes garanties, cal remuntar-nos de nou als inicis i recordar que l'expansió del nacionalisme valencià d'arrel fusteriana, a final de la dictadura i principis de la democràcia, es va deure al fet de presentar la recuperació de la identitat nacional valenciana d'arrel catalana com a idea lligada indistriablement a la modernització i l'uropeïtzació d'una societat ofegada
 600 pel franquisme, i que aquest projecte va fracassar durant la transició, és a dir, no assolí força suficient per convertir-se en hegemònic culturalment o ideològicament, ni tan sols amb una incidència remarcable en l'àmbit polític, tot i que no es va extingir –i el BLOC n'és una prova fefaent– com també ho és el fet innegable que la reivindicació de la identitat nacional valenciana es troba present en el debat cultural, cívic i polític
 605 valencià.

Cal no oblidar, d'altra banda, que les dades sobre la consciència nacional valenciana no deixen lloc a dubtes: només un 2% s'identifica com exclusivament valencià –o català- enfront d'un 12% que se sent exclusivament espanyol o al voltant d'un 55% tan valencià com espanyol. O, per exemple, segons el darrer estudi sobre el grau d'espanyolisme, els valencians i les valencianes s'autoposicionen en el 7,16 (en una escala de 0 -mínim espanyolisme- a 10 -màxim espanyolisme-), fins i tot bastant per damunt de la mitjana espanyola (6,72). Aquestes dades –ben diferents a les de la resta de territoris de l'Estat amb identitat cultural distinta a la castellanoespanyola- no constitueixen sinó el reflex numèric del fracàs del nacionalisme durant la transició i la incapacitat per subvertir el procés en els anys posteriors, tot i la ben meritòria persistència del BLOC en l'àmbit polític o d'organitzacions com Escola Valenciana o Acció Cultural en l'àmbit cívico-cultural.

En l'assumpció de la nostra pròpia història recent com a país i com a moviment de redreçament nacional, es troba la clau per emprendre el futur amb garanties d'èxit. El BLOC resultaria inviable com a organització política amb una ideologia exclusivament de defensa de la identitat nacional. De fet, si ha pogut continuar i enfortir-se en contextos tan adversos ha estat, sobretot, per la capacitat de conjugar la seua proposta valencianitzadora amb discursos progressistes, de tarannà modernitzador i democratitzador.

En els pròxims dos anys tindrem oportunitats per a demostrar-ho. L'agenda política ens va a brindar la possibilitat d'oferir polítiques alternatives a qüestions que no podem esquivar. I menys encara en un moment en què podem portar a les institucions les nostres alternatives amb una veu clara i diferenciada. El desplegament estatutari previst en la reforma de 2006, la modificació de la Constitució de 1978 i l'obertura d'una segona transició en la direcció de construir un Estat plurinacional, l'aprovació d'un sistema de finançament –autonòmic i municipal- més just i solidari, la defensa de la nostra llengua i de la nostra identitat, la consolidació de les nostres relacions amb altres territoris amb què compartim la nostra llengua i amb Galeuscat, la defensa d'un urbanisme de consens i sostenible, el suport a un model econòmic basat en la productivitat i la innovació, l'afermament de les polítiques de benestar i de cohesió social, la promoció d'un municipalisme del segle XXI, etc., constitueixen desafiaments que hem d'estar disposats a defensar públicament i diàriament.

640 La neutralització del poderós aparell mediàtic del que se serveix quotidianament el PP, especialment Canal 9, per a construir una falsa realitat valenciana, fins ara molt rendible política i electoralment donada la facilitat amb què la ciutadania l'ha interioritzat, constitueix un desafiament a sortejar si s'alberguen esperances de canvi polític a mitjà termini. Hem de ser conscients, així mateix, dels insatisfactoris índexs de
645 qualitat del nostre sistema democràtic, el funcionament del qual deixa molt de desitjar, tant pel que fa als valors dominants (honoradesa en la gestió, transparència, participació, solidaritat) com en la pràctica política quotidiana desplegada pel PP en les nostres institucions (falta de transparència, obstruccions a les tasques de l'oposició, autoritarisme, corrupció, foment del bipartidisme) Sabem que aquest estat
650 de coses impossibilita no sols les tasques d'oposició, sinó també qualsevol índex de crítica, permanentment presentada com il·legítima pels aparells persuasius del PP.

Ara bé, això no hauria de ser un entrebanc per fer-nos escoltar. I hauríem de fer-ho sense por d'enganyar-nos, plantejant alternatives de forma positiva i des d'una actitud que es distingisca per la voluntat de compartir projectes, idees i emocions. Només els
655 partits amb les orelles ben obertes al que opinen els seus ciutadans, amb missatges clars i amb capacitat de comunicació aconseguiran reeixir en els pròxims anys.

El BLOC ha de ser l'organització política que faça del nacionalisme un moviment polític que confegisca una nova proposta de modernització de la societat valenciana. Aquesta
660 alternativa de nova modernització s'ha de situar en l'espai de la crítica progressista alternativa a PP i PSOE i ha de constituir la base del tercer pol de la política valenciana. Un tercer espai que, des del reconeixement de la realitat cultural i ideològica en què la gran majoria de la societat valenciana es troba instal·lada, no sols hauria de fer una crítica radical de les conseqüències polítiques, econòmiques, socials
665 i culturals que naixen d'aquesta realitat, sinó també oferir, en positiu, alternatives que qüestionen implícitament el model actual. Aquest és l'enorme repte que té al davant la part nacionalment més conscient d'aquest país, un País Valencià que, parafrasejant Raimon "encara anem fent". I és el BLOC (amb totes les seues contradiccions però amb tot el seu bagatge i potencialitats) l'únic referent polític que té possibilitats de
670 portar-ho endavant.

La possibilitat de creixement del nostre projecte polític i social passa, per tant, per una actualització regenerativa del BLOC. De la seua organització i de la seua identitat com a partit, però també dels seus missatges –del producte- i de les seues formes de fer política. I tot això hauria de fer-se en sintonia amb la veritable realitat (econòmica,

675 social, política, cultural) del País en què operem, a qui ens dirigim i que pretenem liderar. No es tracta, en definitiva, que la societat valenciana s'identifique amb el BLOC i ho faça seu, sinó tot al contrari: que el BLOC s'identifique amb el País que som i el faça seu, per a poder així transformar-lo en la direcció valencianista i de progrés que legítimament volem representar.